

81 (075.3)

MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNET

AZ ÁLTALÁNOS GIMNÁZIUMOK
SZÁMÁRA

II. RÉSZ

1951

A KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER RENDELETÉRE

TANKÖNYVKIADÓ, BUDAPEST

A

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezető	3
I. IRODALMUNK A REFORMKORBAN ÉS A SZABADSÁGHARC IDEJÉN	6
Történelmi bevezetés	6
Az irodalmi és kulturális élet	9
KÖLCSEY FERENC	13
A magyar jakobinus hagyományok folytatója	13
Rákóczi hájh, Bercsényi hájh!	16
Rebellis vers	17
A Szabadsághoz	17
Vigasztalás	18
Himnusz (Kottával)	19
Kölcsey szerelmes versei és népdal-kísérletei	20
Aldozat	22
Echo	22
Csolnakon	22
Hervadsz	23
Nemzeti hagyományok (Részlet)	24
Kölcsey szerepe a reformkor harcaiban	25
Bécs várostól nyugatról-keletre (Kottával)	27
A szatmári adózó nép állapotáról (Részlet)	27
Az örökös megváltás ügyében (Részlet)	27
Az Országgyűlési Naplóból (Részlet)	29
Kölcsey utolsó évei	30
Zrínyi dala	31
Huszt	33
Zrínyi második éneke	33
Emléklapra	34
Parainesis Kölcsey Kálmánhoz (Részlet)	34
Összefoglalás	36
SZECHENYI ISTVAN	37
Hitel (Részlet)	40
VÖRÖSMARTY MIHALY	42
A fiatal Vörösmarty, a nemzet ébresztője	42
Mit forralt	44
Bátortalan szerelem	44
Zalán futása (Részletek az I., II. és IX. énekből)	46
Eger (Részlet)	48
Utóhang Cserihez	49
Vörösmarty a romantikus álmodozás korszakában	50
A rom (Részlet)	54

Csongor és Tünde (Részlet)	55
Puszta csárda	57
Szép Ilonka	58
Az elválók	61
Vörösmarty, a nemzet szabadságának harcosa	62
Szózat (Kottával)	66
A Gutenberg-alumba	68
Gondolatok a könyvtárban	68
Keserű pohár (Kottával)	73
A szomjú	75
Laurának	75
Honszeretet	76
Országháza	77
Vörösmarty és a forradalom	78
Harci dal	81
Átok	82
Előszó	83
A vén cigány	86
Vörösmarty költői nyelve	86
Összefoglalás	88
EÖTVÖS JÓZSEF	89
Eötvös József ifjúsága	89
A karthausi (Részlet Gusztáv végrendeletéből)	92
En is szeretném	93
Eötvös részvétele a hazai reformmozgalmakban	94
A Dózsa-parasztháború regénye	99
Magyarország 1514-ben (Részlet)	102
Eötvös munkássága a szabadságharc után	104
Összefoglalás	105
A KORTÁRSÁK, HALADÓ IRÓK ÉS KÖLTŐK VÖRÖSMARTY KORÁBAN	106
Bajza József	107
Ápoteozis	107
Jóslat	109
Garay János	109
Kont	110
A magyar regény- és novellairodalom a reformkorban	112
Fáy András	112
Jósika Miklós	112
Vajda Péter	113
Összefoglalás	114
NÉPKÖLTÉSZETÜNK A XIX. SZAZAD ELSŐ FELEBEN	115
Nincs boldogtalanabb	116
A kert alatt	117
Sobri Jóska nótája	118
Már látom	119
Kapum előtt	120
Ritka rendet vágtam	120
Tartanék szeretőt	120
Ne menj rózsám (Kottával)	121
Pánlikás kalapom (Kottával)	121
Magasan repül a darú (Kottával)	122

KOSSUTH LAJOS	122
Kossuth Lajos azt üzente (Kottával)	126
Huszárgyerek (Kossuth verbunkja, kottával)	127
Beszéd a haderő megajánlása ügyében (Részlet)	129
Részlet az 1849 április 14-i beszédből	131
PETŐFI SANDOR	132
Az ifjú Petőfi	133
Hazámban	136
Egy estém otthon	137
En	138
Tarka élet	139
A nép fia	139
A virágnak megtiltani nem lehet (Kottával)	144
Az Alföld	145
Búcsú 1844-től	146
A forrongás évei	147
Fa leszek, ha . . .	152
Igazság, alszol?	152
A négyökrös szekér	152
A csárda romjai	153
A nemes	156
Sors, nyiss nekem tért	156
A nép nevében	157
Dalaim	163
A XIX. század költői	164
A nép	165
A nép nevében	166
Vasúton	167
Az ítélet	168
Egy gondolat bánt engemet	169
Arany Jánoshoz	170
Levél Arany Jánoshoz	171
Reszket a bokor, mert . . .	173
Szeptember végén	174
Beszél a fákkal a bús őszi szél	175
A téli esték	176
A forradalom és szabadságharc katonája	178
Olaszország	185
1848 március 15. (Részlet Petőfi naplójából)	187
Nemzeti dal	188
Föltámadott a ten . . .	189
Respublika	190
A nemzetgyűléshez	191
A nemzethez	193
Akasszátok föl a királyokat	195
Búcsú	196
Szeretlek, kedvesem	197
Csatában	198
Négy nap dörgött az ágyú	199
Európa csendes, újra csendes	199
Petőfi költői nyelve	200
Összefoglalás	204

TANCSICS MIHALY — — — — —	205
Életpályám (Részlet) — — — — —	208
„Nép szava — Isten szava” (Részlet) — — — — —	211
KÖLTŐK A FORRADALOMBAN — — — — —	212
Czuczor Gergely — — — — —	212
Hunyadi — — — — —	213
Riadó — — — — —	213
Sárosy Gyula — — — — —	215
Aranytrombita (Részlet) — — — — —	216
Berecz Károly — — — — —	218
Népeletből — — — — —	218
Zalár József — — — — —	219
Föl a vörös tollakkal — — — — —	220
ARANY JÁNOS — — — — —	221
Arany János költészete 1849-ig — — — — —	221
Költői pályakezdése — — — — —	221
Az elveszett alkotmány (Részletek) — — — — —	223
A Toldi. Harc a népiességért — — — — —	225
Rásüt az esthajnal — — — — —	232
Mit csinálunk — — — — —	233
János pap országa — — — — —	233
Április 14-én — — — — —	235
II. IRODALMUNK AZ ÖNKENYURALOM KORÁBAN — — — — —	236
A kor történeti áttekintése — — — — —	236
Irodalmi és kulturális élet — — — — —	238
Világosi nóta (Honnan jössz te oly leverve, kottával) — — — — —	241
Mi piroslik ott a síkon távolban (Kottával) — — — — —	242
Elkészült már (Kottával) — — — — —	243
ARANY JÁNOS KÖLTÉSZETE A SZABADSÁGHARC UTÁN — — — — —	243
Arany, a 48-as hagyományok őrzője — — — — —	243
Népnapi gondolatok — — — — —	248
Évnapra — — — — —	249
Letésem a lantot — — — — —	249
Koldus-ének — — — — —	250
Szondi két apródja — — — — —	252
V. László — — — — —	254
Arany válságos éve — — — — —	256
Ágnes asszony — — — — —	260
Magányban — — — — —	262
Vojtina Ars Poetikája (Részlet) — — — — —	264
Arany öregkori költészete — — — — —	265
Epilógus — — — — —	267
Vásárban — — — — —	269
A régi panasz — — — — —	269
Híd-avatás — — — — —	270
Tengeri-hántás — — — — —	273
Kozmopolita költészet — — — — —	275
Arany, a magyar nyelv művésze — — — — —	276
Összefoglalás — — — — —	278

TOMPA MIHÁLY	279
A madár fiaihoz	281
Pusztán	282
Levél egy kibújdosott barátom után (Részlet)	284
KEMÉNY ZSIGMOND	285
A magyar társadalmi állapotok a forradalom után (Részlet)	288
Özvegy és leánya (Részlet)	290
GYULAI PAL	292
Szüreten	294
Petőfi és a petőfieskedők (Részlet a Kritikai Dolgozatok-ból)	295
MADACH IMRE	297
Ifjúkora. Küzdelme az önkényuralom ellen	297
Az ember tragédiája	299
JÓKAI MÓR	305
Írói pályája a kiegyezésig	305
A köszívű ember fiai	306
Zenith (Részlet a Köszívű ember fiaiból)	309
Rab Ráby	314
Rab Ráby (Részlet)	316
Fekete gyémántok	319
Fekete gyémántok (Részlet)	321
Jókai öregkora	327
Jókai művészi eszközei	328
Összefoglalás	329
SZIGLIGETI EDE	329
Szigligeti Ede népszínművei	330
A csikós (Részlet)	331
A Lilliomfi	333
Lilliomfi (Részlet)	334
Szigligeti drámái a kezdő kapitalizmus korában	341
ARANY LASZLÓ	342
Déliabok hőse (Részlet a III. énekből)	344
III. IRODALMUNK A KIEGYEZÉS KORÁBAN	347
A kor történeti áttekintése	347
Irodalmi és kulturális élet	350
Szomorú fűz ága (Kottával)	354
Hej, iharfa (Kottával)	355
VAJDA JÁNOS	355
Vajda ifjúsága	355
Franciaországnak	358
A virrasztók	359
Szerelem átka (VII.)	360
Hűsz év múlva	360
A „polgárosodás” programja, harc a hivatalos irodalom ellen	361
Önbírálat (Részletek)	363
Polgárosodás (Részletek)	364
Széptani levelek (Részlet)	365
Szembefordulása a kiegyezés társadalmával	367
Luzitán dal I—II.	370
Vasúton	371
Jubilatel	372
Nádas tavon	374
Összefoglalás	375

TOLNAI LAJOS	— — — — —	376
Elete és művei	— — — — —	376
A megjavult adófelügyelő (Részletek)	— — — — —	378
Irodalmi harcai	— — — — —	380
Sötét világ (Részletek)	— — — — —	381
Tolnai művészi eszközei	— — — — —	383
MIKSZÁTH KALMAN	— — — — —	384
A néhai bárány (Elbeszélés)	— — — — —	386
Az úri Magyarország leleplezője	— — — — —	390
Két választás Magyarországon	— — — — —	392
Két választás Magyarországon (Részlet)	— — — — —	395
Különös házasság	— — — — —	396
Különös házasság	— — — — —	398
A Noszty-fiú esete Tóth Marival	— — — — —	401
A Noszty-fiú esete Tóth Marival (Részlet)	— — — — —	403
Mikszáth elbeszélő művészete	— — — — —	405
Összefoglalás	— — — — —	406
CSIKY GERGELY	— — — — —	407
A proletárok	— — — — —	408
Az ingenyelők társadalma (Részletek A proletárok-ból)	— — — — —	409
Csiky Gergely társadalmi színművei és vígjátékai	— — — — —	412
Csiky Gergely művészi eszközei	— — — — —	414
TÖMÖRKÉNY ISTVÁN	— — — — —	415
Kétkézi munkások (Részlet)	— — — — —	417
A VÁROSI-POLGÁRI IRODALOM KEZDETEI	— — — — —	419
Reviczky Gyula	— — — — —	419
Mi baj van a világon?	— — — — —	421
Apai örökség (Részlet)	— — — — —	422
Komjáthy Jenő	— — — — —	424
Otthon	— — — — —	425
Péterfy Jenő	— — — — —	426
Ambrus Zoltán	— — — — —	427
Petelei István	— — — — —	428
Iványi Ödön	— — — — —	428
DEMOKRATIKUS IRODALMI TÖREKVESEK	— — — — —	429
A Hét jelentősége	— — — — —	429
Kiss József	— — — — —	430
A Knyáz Potemkin	— — — — —	431
BRÓDY SANDOR	— — — — —	433
THURY ZOLTAN	— — — — —	434
Emberhalál (Részletek)	— — — — —	436
GÁRDONYI GÉZA	— — — — —	439
Elete és művei	— — — — —	439
A lámpás (Részlet)	— — — — —	441
Az egri csillagok	— — — — —	442
Egri csillagok (Részlet)	— — — — —	444
IV. VILÁGIRODALMI SZEMELVÉNYEK	— — — — —	447
BALZAC	— — — — —	447
Goriot apó (Részlet)	— — — — —	449
HEINE	— — — — —	452
All egy fenyő	— — — — —	455

Mint egy virág, olyan vagy — — — — —	455
Utazás a Harzban (Részletek) — — — — —	455
Németország (Részletek) — — — — —	457
Takácsok — — — — —	459
A világ rendje — — — — —	460
A rabszolgahajó (Részlet) — — — — —	460
1849 októberében (Részlet) — — — — —	461
HUGO — — — — —	462
Válasz egy vádiratra — — — — —	464
Alkony, a vetés évszakában — — — — —	464
Második év katonái! Harcok, époszi tettek! — — — — —	465
Fény (Részlet) — — — — —	465
Egy barrikádon — — — — —	466
Gavroche halála (Részlet a Nyomorultak-ból) — — — — —	466
DICKENS — — — — —	468
Twist Olivér a dologházban (Részlet) — — — — —	471
Chuzzlewit Márton (Részlet) — — — — —	473
A Kertelési Hivatal (Részlet a Kis Dorritből) — — — — —	474
LERMONTOV — — — — —	475
A költő halála — — — — —	477
Kozák altatódal — — — — —	478
Korunk hőse (Részlet) — — — — —	480
GOGOL — — — — —	480
A köpönyeg (Részlet) — — — — —	484
A revizor (Részlet) — — — — —	485
Holt lelkek (Részlet) — — — — —	486
BELINSZKIJ — — — — —	487
Levél Gogolhoz — — — — —	489
CSERNISEVSZKIJ — — — — —	491
Mit tegyünk (Részlet) — — — — —	494
GERCEN — — — — —	495
Naplójegyzetek (Részlet) — — — — —	496
Visszaemlékezések (Részlet) — — — — —	496
DOBROJUBOV — — — — —	497
Fénysugár a sötétség birodalmában (Részletek) — — — — —	498
TURGENYEV — — — — —	499
Apák és fiúk (Részlet) — — — — —	504
NYEKRASZOV — — — — —	507
A gyermekek sírása — — — — —	510
Ki boldog Oroszországban (Részlet) — — — — —	512
A magvetőkhöz — — — — —	512
TOLSZTOJ — — — — —	513
Ifjúságom regénye (Részlet) — — — — —	516
Háború és béke (Részletek) — — — — —	517
Levelezéséből — — — — —	521
SZALTIKOV—CSSEDRIN — — — — —	522
A Golovljov-család (Részlet) — — — — —	524
CSEHOV — — — — —	527
Beszélgetés a kutyával — — — — —	531
Cseresznyéskert (Részlet) — — — — —	533